

ORCA, SPÆKHUGGER, KILLER WHALE ...

Af **Jette Knudsen og John Ferslev, S/Y Queen of Denmark**
mail@queen-of-denmark.dk

Verdens største delfin har altid fremkaldt en vis ærefrygt hos mennesket. Og gennem det seneste år ekstra meget hos lystsejlere omkring den Iberiske halvø – Spanien og Portugal. Vi ligger pt midt i det hele og hører næsten dagligt rygter om nye angreb og vil hermed prøve at give jer derhjemme en opdatering. Det vrirler med hurtige ting på internettet om orcas, men de er lige så hurtigt væk igen. Dette er ikke en videnskabelig afhandling, men et forsøg på at videregive den info vi hidtil har samlet. En slags status efterår 2021.

Det danske navn Spækhugger stammer fra gamle beretninger fra hvalfangere. De fortalte hvordan disse sorthvide kæmpedelfiner huggede store lunser kød af den nyfangede hval inden fangerne kunne nå at bjærge den. Det engelske navn Killer whale skyldes at orcas er set i koordinerede angreb på levende hvaler, som de udmatter, isolerer og til sidst drukner. Det er typisk en unge eller syg hval som 'havets ulve' kaster sig over. Det latinske navn er Orcinus ('fra dødens rige') Orca, det bruges hernede, så det bruger vi også.

Orcas er verdens næstmest udbredte dyr efter mennesket, den overgår selv den brune rotte i udbredelse. Der er 4 hovedgrupper af orcas. I nogle egne lever de af kød, fx søløver og sæler, i andre egne lever de af fisk. Nogle spiser begge dele. Og andet der byder sig. Men der er aldrig rapporteret om angreb på mennesker.

De lever i større og mindre familiergrupper som sjældent mødes og derfor genetisk kan adskilles. 'Vores' orcas tilhører den lille Nordatlantiske undergruppe 'Gibraltar Stræde

Orca angreb 2021 januar - september

gruppen'. De lever primært af Blåfinnet Tun som de følger fra Biskayen og til gydepladserne i Middelhavet og tilbage igen. De er som andre delfiner intelligente og derfor omstillingsparate.

Disse angreb kendes ikke andre steder i verden og er kun rapporteret fra farvandet rundt om den Iberiske halvø, dvs fra nord for A Coruña, ned langs Portugals kyst og til Gibraltar i syd og senest også lidt ind i Middelhavet. Første angreb skete i juli 2020 og til skrivende stund (28. september 2021) har der været mere end 180 rapporterede angreb. Aldrig før – og så lige pludselig massivt mange! Hvorfor?

Omstillingsparat

Orcas kendes på deres store rygfinne ('Sejlhval' på færøsk) og disse er tilpas forskellige til at fagfolk kan skelne mellem dem. På denne måde blev det klart at det i starten var 3 unge orcas der lavede balladen – black Gladis, white Gladis og grey Gladis. En spansk forsker har fremsat en teori om at overfiskning af tun kan være årsagen, og at den træning ældre orcas

gav yngre orcas i at jage og fange tun, er kanaliseret over i at jage og 'fange' ror på lystbåde. Altså slet og ret oplæring og træning, og ikke et angreb på mennesker.

Da der nu forekommer samtidige angreb flere steder langt fra hinanden, er det klart at de 3 første må have oplært andre orcas i samme jagtdisciplin – hvis vi holder os til teorien. Men hvad skal vi ellers tro?

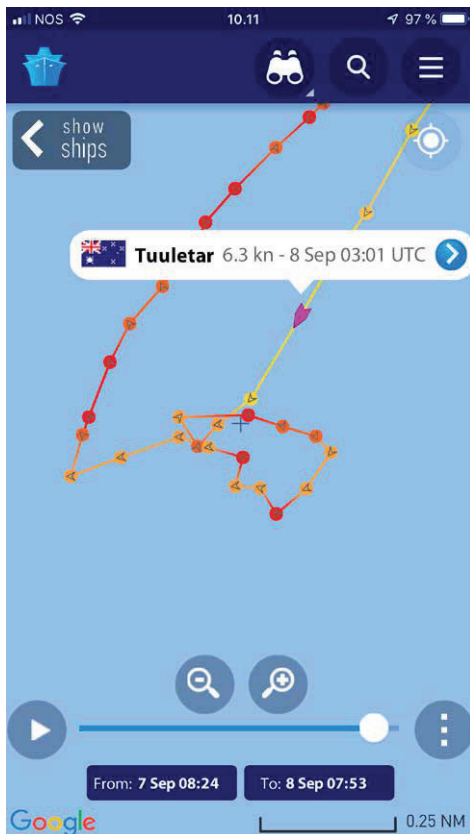
Det er monohull sejlbåde der angribes og uanset om der sejles for sejl eller motor eller begge dele. Der er meget få rapporterede angreb på katamaraner, motorbåde, fiskebåde eller andet. Det er mærkeligt da mange fiskerbåde hernede er små og størrelsesmæssigt ligner lystbåde. Og rent statistisk er der voldsomt mange flere at vælge mellem for orcaerne. Men nej. Hvorfor?

Det vides ikke

Angrebene sker på alle tider af døgnet, så det har ikke noget med lys at gøre. Orcas orienterer sig med lyde som fx flagermus. Typisk kommer 2-3 orcas svømmende side om side bagfra. Den ene lægger så hovedet på skrå og bider i roret. En orca vejer op til 6 tons, så med sine stærke kæber og ditto tænder har et ror af glasfiber ikke mange chancer. 50 mm rorstammer af stål bøjes og jævnlige forsvinder roret i første bid. Tilbage er kun rorstammen af stål og måske nogle af de stålribber som glasfiberen var lagt på. En enkelt båd i Galicien fik ødelagt rorlejet, så den begyndte at tage vand ind, fortæller forsker Ezeguiel Andréu fra orga-

Orcas angriber monohulls og kun sjældent andre typer

Angrebet på TUULETAR sakset fra MarineTraffic

nisationen Orcaiberica, der indsamler fakta om angrebene – 'interactions'.

Ror af stål er ikke interessante for orcaerne. Der er ikke rapporter om skadede stålrør. Tværtimod er der rapporter om angreb der slutter straks orcaen mærker det er hårdt metal, fortæller Wolfgang Michalsky. Han er taksator for Pantaenius og for forskerne, og har set 'hundredevis' af skader. 'Orcaerne er kun interesseret i spaderor af glasfiber, de er højintelligente, så hvad prøver de at fortælle os?', siger han.

Angrebene slutter ikke straks. Orcaerne 'leger' med båden i op til en time. Der bides ikke i andet, ikke i køl eller skrue (metal), men de fortsætter deres 'træning' og skubber fx rundt med båden. Anbefalinger om at

spille 'død', at stoppe motor og skrue, tage sejl ned, slukke instrumenter og ikke at blive set af orcaerne virker tilsyneladende ikke. Det hjælper heller ikke altid at bakke, men er det mest virksomme hører vi. At hælde diesel eller andet i vandet og at dunke dem i ryggen med bådshagen er forbudt, men virker heller ikke?

Retfærdigvis skal det siges at ikke alle angreb giver skader. Men de fleste gør.

Myndighederne hernede synes at have valgt orcaernes side. De er få, får kun kalve hvert 5. år, og er i fare for at uddø. De er fredet i Spanien, men foreløbig ikke i Portugal. I perioder har der været sejladsforbud for sejlbåde under 15 m i visse områder, senest syd for Cadiz indtil 22. september 2021. Men det tror ingen på kan fortsætte længe. Opfattelsen blandt sejlerne er, at myndighederne tager skeen i den anden hånd den dag et skib forliser eller nogen omkommer.

TUULETAR

Den 'danske' (australske) båd TUULETAR, en langkølet Nauticat 44 med skipper Mark Pitman og 2 venner, er 7. september 2021 sen eftermiddag afsejlet fra Setubal (S for Lissabon) og er på vej mod Madeira. Svag

Mark fortæller om TUULETAR's nye ror

TUULETAR med afrenset rorstamme. Bemærk vindroret som fungerede fint som nødror

modvind og lille dønning, så båden skyder ca 6 kts, da skipper midt om natten vågner ved en metallisk lyd, som om badestigens hængsler bevæges. Han kommer søvning op i cockpittet, hilser på nattevagten som er helt afslappet og ser at autopiloten arbejder på højtryk, men at alt ellers er som det skal være. Motoren kører normalt og ellers ingen lyde. Ingenting. Han mistænker at de måske har fanget en 'lobsterpot' (flyder til hummer bundline) og lyser så ned i vandet bag båden.

Det er bælgmørkt, overskyet og ingen måne, så først efter 10-15 sekunder ser han 2 orcas. En på hver side der skiftes til at skubbe til roret. Ikke voldsomt – det kunne ikke mærkes i båden – men han var bange for at miste roret og sætter derfor fuld kraft bak. Først nu føler Mark at han ikke drømmer. Dyrene er væk ca 5 min, men begynder så at skubbe til boven og

båden drejer ukontrollabelt rundt i cirkler, kan de se på kompasset. Efter måske 30 minutter forsvinder dyrene. Mark tror stadig at roret er intakt, men mistænker at hydraulikken er beskadiget, den lækker olie, så pga mørket og træthed, sætter de ankerlys og sover godt! Først med dagslyset og et Gopro kamera bliver det klart at roret er væk – helt væk. Og det kan Mark ikke få til at stemme med så forsigtigt orcaerne skubbede til båden og at de intet kunne mærke. De var ikke bange, men oplevelsen var meget bizar.

For de fleste sejlere ville det være nødvendigt at kalde på hjælp fra kystredningen eller andre både i nærheden. Men lykkeligvis har båden et vindror, som med lidt omstilling fungerede fint som nødror. Derfor vælger Mark ikke nærmeste havn Sines 27 nm stik E med vinden, men at gå de ca 85 nm til Lagos på Portugals SW hjørne, hvor der er et stort værft, der med sikkerhed kan lave roret.

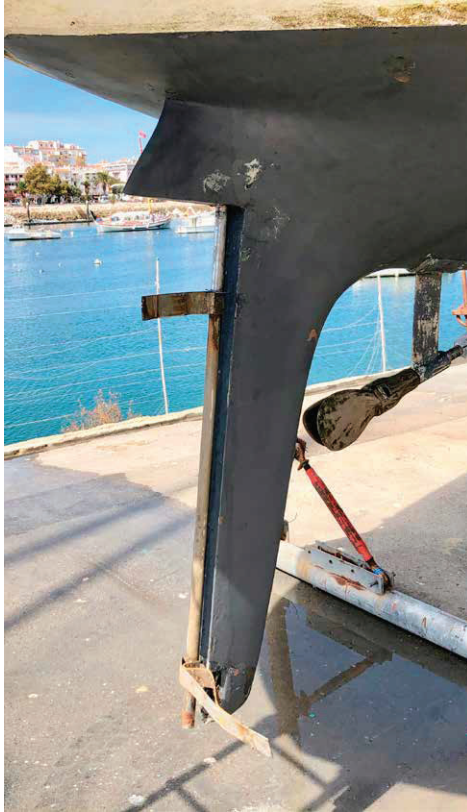
GEMINI

Danske GEMINI, en 30" Albin Ballad med Linette Kaaber og Sebastian Schultzer lå i havnen i Sines da de hørte om angrebet på TUULETAR i farvandet udfor. Derfor udsatte de deres sejlads sydpå med en dag i håb om at orcaerne var svømmet længere nordpå med tunene. Afsejling 9. september morgen og 7 timer gik med motorsejlads i vindstille, ingen bølger og høj sol – og udkik efter orcas. Kl var ca 13, de var 6 nm fra kysten og havde netop

GEMINI's skader efter 'boksningen'

Resterne af GEMINI's ror efter angrebet

talt om at de nu var 'home free'. Bang! Ud af ingenting blev roret flået af i første 'bid'.

Linette og Sebastian gjorde alt hvad der var foreskrevet, spillede 'død', men de 2 orcas fortsatte i en hel time med at 'bokse' til siderne af båden. Så meget at malingen er afskallet over store områder. 'Boksningen' var meget tydelig, men ikke så kraftig at den lille båd gyngede ukontrollabelt. 'Pulsens var høj, men vi var egentlig ikke bange', fortæller de.

Styringen var helt væk, men en PAN PAN gav hurtig hjælp fra den Portugisiske kystvagt, som trak dem til Sagres hvor de kunne ankre for natten. Næste dag måtte de dog selv ringe til værftet Sopromar i Lagos, som hentede dem i løbet af nogle timer.

Nu ligger de side om side med TUULETAR og har udsigt til flere måneders værftsophold.

Dette spaderor holdt, men rorleje og skrog skal repareres

Formentlig overvintrer de på land og sejler videre mod Middelhavet i april.

Ricardo Salgado fra værftet Sopromar fortæller at de har flere 'towings' på vej fra bl.a. Sines og viste os 4 både på værftet der skal repareres for orca-angreb. Den ene mistede ikke spaderoret da rorstammen var meget kraftig (100 mm), men rorlejet og glasfiberen omkring blev ødelagt og der kom vand ind. Han fortæller som taksator Wolfgang Michalsky at skaderne gennemsnitligt koster mindst 8-10.000 euro.

Skal man sejle 'udenom' Portugal og omegn?

Ca 30 angreb alene i september 2021. Med det stigende antal angreb har sejlerne skruet lidt ned for sejleriet. Mentalt er det ikke ligeså sjovt at sejle her som det har været. Enkelte er begyndt at tænke på Azorerne og Madeira som alternativ rute, men det må være en overreaktion. Statistisk er risikoen for et angreb ikke stor. Ingen både er hidtil forlist, ingen mennesker er omkommet. Et angreb og ødelagt ror er ubehageligt, men i rimeligt vejr og ikke meget langt ude er udfordringen snarere tiden på værftet mens roret laves. Udgiften dækkes af forsikringen, oplyser Gert Toft fra danske Pantaenius.

Løsning 1 må være stålor. Skal roret alligevel repareres er det oplagt at lave det nye af stål.

Løsning 2 må være at sejle sammen med en eller flere andre både. Herved er hjælpen

meget tæt på og måske skræmmer det også orcaerne lidt væk at der er flere 'byttedyr' tæt samlet. Generelt er det også en fremragende ide at sejle sammen med en anden båd. Vi gjorde det selv hele vejen fra Cuxhaven til Albufeira. Det var en stor tryghed altid at have vennernes lanterne ½ nm skråt forude og at høre deres stemmer klart og tydeligt på kanal 77 efter et enkelt 'Fiesta'

Løsning 3. I USA og Canada har beredskabet for olieforurening opfundet en metode til at guide orcas væk fra en flydende oliepl. 2-3 m lange stålrør 'Oikomi' (orgelpiber?) sænkes delvis ned i vandet og der slås på røret med en hammer. Dette laver så voldsom støj at dyrene svømmer væk. Forskerne på Orcaiberica kender til metoden, men vil endnu ikke anbefale den. 'It needs more research', siger Ezeguiel Andréu.

Løsning 4. Lidt samme effekt må kunne opnås med et (fodbold)-tågehorn og stort plastrør?

Ideerne er hermed givet videre ... ❖

Oikomi stålrør der larmer voldsomt når man slår på dem med en hammer

Vil du vide mere:

www.orcaiberica.org

Youtube, Dr. Ruth Esteban, Orca ekspert på Madeira, webinar 15-19. marts 2021

Wikipedia, engelsk, Orca eller Killer whale

Forfatterne Jette Knudsen (Y3) og John Ferslev (Y1) har siden 2005 sejlet med deres Motiva 53 QUEEN OF DENMARK. Baltic Rally flotillen i 2015 var øjenåbneren. 2019 afgang mod New Zealand over de næste 10 år, et halvt år ad gangen. Pt Albufeira i Portugal pga Coronaen. Videre mod Grækenland 2022. mail@queen-of-denmark.dk